

УДК 811.161.2'282.2

Р. Л. Сердега

м. Харків

**Перспективи та принципи укладання
«Словника сільськогосподарських найменувань
Центральної Слобожанщини (Харківщини)»**

Зростання інтересу до дослідження українського регіонального мовлення та активізація намагань його лексикографічної репрезентації безпосередньо пов'язані з двома першочерговими завданнями сучасної української діалектологічної науки – підготовкою Лексичного атласу української мови і необхідністю укладання зведеного діалектного словника, який би охопив усі територіально-мовленнєві масиви мови українського народу. Виконання цих завдань можливе лише за умови більш чи менш адекватного лексикографічного представлення всіх місцевих діалектів української мови. Словник, над яким ми працюємо, певною мірою міг би сприяти ширшій лексикографічній репрезентації центральнослобожанського ареалу. Мета нашої розвідки полягає у висвітленні основних засад укладання статей «Словника сільськогосподарських найменувань Центральної Слобожанщини (Харківщини)».

Ключові слова: словник, сільськогосподарські найменування, словникова стаття, Центральна Слобожанщина (Харківщина), діалектна лексикографія, тематична група лексики.

Сердега Р. Л. Перспективы и принципы создания «Словаря сельскохозяйственных наименований Центральной Слобожанщины (Харьковщины)». Рост интереса к исследованию украинской региональной речи и активизация попыток её лексикографической репрезентации непосредственно связаны с двумя первоочередными заданиями современной украинской диалектологической науки – подготовкой Лексического атласа украинского языка и необходимостью составления сводного диалектного словаря, который бы охватил территориально-речевые массивы языка украинского народа. Выполнение этих задач возможно лишь при условии более или менее адекватного лексикографического представления всех местных диалектов украинского языка. Словарь, над которым мы работаем, в определённой степени мог бы способствовать более широкой репрезентации центральнослобожанского ареала. Цель нашей статьи заключается в освещении основных принципов составления статей «Словаря сельскохозяйственных наименований Центральной Слобожанщины (Харьковщины)».

Ключевые слова: словарь, сельскохозяйственные наименования, словарная статья, Центральная Слобожанщина (Харьковщина), диалектная лексикография, тематическая группа лексики.

Serdega R. L. Prospects and principles for the creation of the "Dictionary of Agricultural Names of Central Slobozhanshchyna (Kharkiv Region)". The growing interest in the study of the Ukrainian regional speech and the activation of attempts at its lexicographic representation are directly related to the two primary tasks of modern Ukrainian dialectological science. Such priority tasks of Ukrainian dialectology are the preparation of the Lexical Atlas of the Ukrainian language and drawing up the summary dialect dictionary today. The fulfillment of these tasks is possible only if the lexicographic representation of all local dialects of the Ukrainian language is more or less adequate. The "Dictionary of Agricultural Names of the Central Slobozhanshchina (Kharkiv Region)", developed by us, can contribute to a broader representation of the Central Slobozhanshchyna dialect. The purpose of our article is to cover the basic principles of compiling the dictionary entries of the "Dictionary of Agricultural Names of Central Slobozhanshchyna (Kharkiv Region)". Stacking dictionaries of various types has always been one of the most important practical tasks of linguistic science. Of course, dialectal vocabulary also plays a role in relation to such a practical orientation of linguistics. Regional (dialectal) dictionaries can fix and keep the elements of the living broadcasting are already lost by a literary language. They enrich the national spiritual potential, the general cultural fund of the people, reflect the origins of the national consciousness of the Ukrainian peasant. Such dictionaries directly reflect important fragments of the linguistic picture of the Ukrainian world. In the article we will also demonstrate the lexical and phraseological material of the dictionary developed by us. At the moment we have prepared a draft version of the "Dictionary of Agricultural Names of Central Slobozhanshchyna (Kharkiv Region)". It still contains dictionary entries for the letters A-G so far. We see the prospects of further scientific research in creation of the full "Dictionary of agricultural names of the Central Slobozhanshchina (Kharkiv region)".

Keywords: dictionary, agricultural names, dictionary article, Central Slobozhanschina (Kharkiv region), dialect lexicography, thematic group of vocabulary.

Діалектна лексикографія, попри складність збирання матеріалу й труднощі, що виникають при його опрацюванні (питання коректності транскрипції, проблема відображення численних фонетичних і словотвірних варіантів, відбиття граматичних показників говіркової лексики тощо), продовжує активно розвиватися в наш час. Лексикографам, які фіксують слова літературної

мови, легше в цьому плані, бо при доборі певного слова чи його форми вони спираються на усталені норми. Отже, незважаючи на складнощі укладання діалектних лексикографічних видань, українське словникарство має й певні здобутки в цій галузі. Передусім зауважимо, що зростання інтересу до дослідження українського регіонального мовлення та активізація намагань його лексикографічної репрезентації безпосередньо пов'язані з двома першочерговими завданнями української

діалектологічної науки – підготовкою Лексичного атласу української мови і необхідністю укладення зведеного діалектного словника, який би охопив усі територіально-мовленнєві масиви нашої мови. Зрозуміло, виконання таких завдань можливе лише за умови більш чи менш адекватного лексикографічного представлення всіх місцевих діалектів української мови.

Упродовж останніх десятиліть в Україні опубліковано чимало діалектних словників. Можна згадати двотомний «Словник західнополіських говірок» (2000) Г. Л. Аркушина, «Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпряни» (2001) В. А. Чабаненка, «Короткий словник лемківських говірок» (2004) П. С. Пиртея, «Матеріали до Словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рухівського району Закарпатської області)» (2005) Ю. О. Піпаша і Б. К. Галаса, колективний «Словник буковинських говірок» (2005) за редакцією Н. В. Гуйванюк, «Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району» (2008) І. В. Сабаша, «Наддністрянський регіональний словник» (2008) Г. Ф. Шила, «Фразеологічний словник говірок Житомирщини» (2010) Г. М. Добролюжі, «Лемківський словник» (2011) І. М. Дуди, «Слова з язика, як бджоли з вулика: матеріали до словника народних порівнянь волинських і подільських говірок Хмельниччини» (2012) Н. Д. Коваленко, «Словник волинської фразеології» (2013) Н. В. Кірілкової, «Що сільце, то нове слівце: словник фразеологізмів Західного Полісся» (2013) З. С. Мацюк, «Словник говірок центральної Бойківщини» (2013) М. Д. Матієва, «Фразеологічний словник лемківських говірок» (2013) Г. Ф. Ступінської і Я. В. Битківської, «Словник гуцульських говірок Річки та Яворова» (Кн. 1. А–Ж, 2014) М. М. Астаф'євої і Г. В. Воронич та багато інших, бо це далеко неповний перелік здобутків української діалектної лексикографії нашого часу.

На жаль, не всі діалекти української мови достатньо кількісно та якісно репрезентовані відповідними словниками, проте Слобожанщина не залишилась осторонь лексикографічних зусиль учених-діалектологів. Останнім часом поживалося вивчення словникового складу говірок цієї території та активізувалися спроби її лексикографічного представлення. Слобожанський діалект репрезентований виданнями двох колективів луганських учених – «Словником українських східнослобожанських говірок» К. Д. Глуховцевої, В. В. Леснової, І. О. Ніколаєнко, Т. П. Терновської, В. Д. Ужченка (3500 слів; 228 обстежених населених пунктів) [13], «Словником діалектної лексики Луганщини» З. С. Сікорської (відповідальний редактор), В. О. Шевцової, Л. І. Шутової (3250 слів, 170 обстежених населених пунктів) [12]. Значним лексикографічним

здобутком із цієї території є «Фразеологічний словник східнослобожанських і степових говірок Донбасу» В. Д. Ужченка [14], а також словник із аналогічною назвою, що протягом останніх десятиліть був перевиданий уже 6 разів [15], написаний у співавторстві з Д. В. Ужченком. І. В. Магрицькою був виданий «Словник весільної лексики українських східнослобожанських говірок (Луганська область)» [7]. Значний внесок у дослідження українських говірок, що функціонують на території Воронежської області, зробила М. Т. Авдеева, підготувавши «Словарь украинских говоров Воронежской области: в 2 т.» [1]. К. Д. Глуховцева у співавторстві з І. Я. Глуховцевою опублікувала «Словник варіантно-синонімічних груп прислів'їв та приказок українських східнослобожанських говірок» [6].

Лексикографічне опрацювання говірок Центральної Слобожанщини (Харківщини) здійснила М. М. Асаула, видавши «Словник дитячого мовлення Центральної Слобожанщини (Харківщини)» [2], а також А. А. Сагаровський, який опублікував два випуски «Матеріалів до Діалектного словника Центральної Слобожанщини (Харківщини)» [9, 10] і «Матеріали до фразеологічного словника Центральної Слобожанщини (Харківщини)» [11]. Сільськогосподарська лексика цього регіону ще не була предметом детального лексикографічного опрацювання, хоча деякі виразно діалектні лексеми, пов'язані з сільським господарством, побіжно фіксуються у словникових матеріалах А. А. Сагаровського. Однак велика значущість і важливість названої галузі народного господарства і для окремої людини, і для суспільства загалом потребує змістовного словника, що відобразив би ті слова та стійкі сполуки, які щоденно функціонують у мовленнєвому середовищі селян і сільських фахівців (агрономів, механізаторів та ін.). Особлива увага тут має бути приділена народним відповідникам загальновідомих у літературній мові понять, збереження та аналіз яких є одним із першочергових завдань діалектологів, але сучасна говірка не функціонує лише як набір суто діалектних слів (відмінних від літературної мови або локалізмів, тобто слів, уживання яких обмежується лише певною місцевістю). Вона становить своєрідну суміш, конгломерат слів (і нормативних із точки зору літературної мови, і позалітературних, які різняться від літературної норми наголошуванням, одним чи кількома звуками, словотвірними афіксами, граматичним оформленням, лексичним складом, семантикою, і слів вузьколокальних (ендемичних), невідомих або не використовуваних на решті національної території). Ми намагатимемося у словнику подати об'єктивну картину, відбити все те багатство, всі ті

різномірні елементи, які так чи так функціонують у центрально-слобожанському говірковому мовленні й дотичні до сільського господарства.

Мета цієї розвідки полягає у висвітленні основних засад укладання статей «Словника сільськогосподарських найменувань Центральної Слобожанщини (Харківщини)». Крім цього, в статті спробуємо проілюструвати власне лексичний матеріал, який увійшов до Словника, а також подамо стійкі словосполучення, пов'язані з сільським господарством.

Звісно, можна назвати кілька монографічних досліджень, які, по суті, є своєрідними тематичними словниками, присвяченими сільськогосподарській лексиці. Це праця М. В. Никончука «Сільськогосподарська лексика правобережного Полісся» [8] і монографія О. Л. Бабичевої «Землеробська лексика Чернігово-Сумського Полісся (Досвід лексико-семантичної класифікації)» [3]. При створенні тематичного словника береться фрагмент дійсності (тема) (у нашому випадку це сільське господарство), який членується на окремі сегменти – підтеми, пункти, поняття. Структурно така лексикографічна праця складається зі списку обстежених населених пунктів, тематичної частини та індексу, або покажчика слів і словосполучень, що містяться в основній (тематичній) частині, яка поділяється на підтеми, що відображають сегменти об'єктивної дійсності, тобто певні частини (реалії) сільського господарства. У праці М. В. Никончука, наприклад, виділені такі підтеми, як «Нива», «Сільськогосподарські культури», «Сільськогосподарські знаряддя», «Сільськогосподарські роботи» [8], у роботі О. Л. Бабичевої – «Земельні угіддя, поля», «Колосові хліба. Колос», «Жнива», «Сніп. Солома», «Сільськогосподарські роботи», «Сільськогосподарські знаряддя, інвентар, побутові предмети», «Господарські приміщення та пристосування», «Сільгоспродукти: зерно, борошно», «Найменування осіб за родом господарської діяльності» [3]. У межах кожної підтеми подається перелік денотатів у порядку їх поняттєвої близькості, а кожен денотат, своєю чергою, об'єднує всі записані в обстежених населених пунктах найменування із зазначенням номерів сіл і селищ, у яких певна назва була зафіксована. Потім подається індекс – перелік в алфавітному порядку всіх народних найменувань, поданих у тематичній частині, із вказівкою сторінки чи сторінок, де відповідна назва наводиться. Для словникових статей нашої лексикографічної праці ми оберемо алфавітний принцип розміщення лексем. Якщо одиниця опису виражена лексиколізованою сполучкою, словосполученням, фразеологічним зворотом, то порядок розміщення буде визначатися за основним

іменником сполуки (навіть тоді, коли головним компонентом у словосполученні буде виступати інша частина мови, наприклад, дієслово). Подамо кілька зразків пробних (чорнових) варіантів подібних словникових статей:

БАКТЕРІЇЗ [бактер'іоз] -у, ч. Захворювання сільськогосподарських рослин (капусти, перцю), викликане бактеріями; ◇ **слизистий бактеріоз** – хвороба капусти, яка виявляє себе в період зав'язування качана і від якої вона гниє і вкривається слизом.

ГРЯ=НКА [гр'анка] -и, ж. Головка (суцвіття) соняшника; ◇ **викида (викидає) гря=нку** – про час появи головки (суцвіття) соняшника; ◇ **з'явля=єцця (зав'язуєцця) гря=нка** – про час появи головки соняшника.

Якщо іменник, що входить до складу стійкої словосполучення, не має значення безпосередньо пов'язаного з сільським господарством, то таке словосполучення відразу на початку статті буде позначитися ромбом і подаватися за першим словом:

◇ **ВОЛÓВЕ СÉРЦЕ** [волóве сёрце]. Середньоранній сорт помідорів.

Можуть бути випадки, коли сам іменник у стійкій сполучці не називається, але вона безпосередньо з ним пов'язана, наприклад, ◇ **полтавський білий** – сорт кормового буряка. Такі утворення теж будемо подавати в статті з відповідною лексемою, а такою тут є **буряк**:

БУРЯ=К [бур'ак] -а, ч. 1. Овочева рослина, плід якої є основним інгредієнтом борщу (◇ **столовий (столов'ий) буря=к**, також ◇ **красний (червоний) буря=к**; **квасний буря=к**; ◇ **борщовий (борщевий) буря=к**) – ранньостиглий або середньостиглий сорт столового буряка. 2. Технічна рослина, з якої добувають цукор (◇ **цукровий буря=к**, також ◇ **білий буря=к**; **сахарний буря=к**; **солідкий (сладкий) буря=к**). 3. Рослина (стебла й листя, коренеплід), що використовується як корм для худоби; ◇ **кормовий буря=к** – окультурений коренеплід, отриманий з буряка столового й використовуваний у сільському господарстві для годівлі худоби; ◇ **полтавський білий** – сорт кормового буряка.

У словниковій статті, де в реєстр винесено дієслово, через дві скісні риски можуть подаватися словоформи з додатковим, уточнювальним значенням, що безпосередньо стосується обраної для лексикографічного відображення тематичної групи лексики:

БУРІТИ [бур'іти] -іє, *недок.* Ставати бурим; набувати бурого кольору // **буріють** – кажуть про стадію досягання помідорів, за якої вони починають червоніти.

В'ЯЗАТИСЯ, -СЬ [в'язати=тус'а], [в'язати=тус'] в'яжуся, в'яжешся, *недок.* Зав'язуватися, утворюватися (про плоди) // **в'язецця** – про

початок формування плодів різних сільськогосподарських культур (огірків, гарбузів, помідорів та ін.).

Сільськогосподарська лексика – це досить великий пласт слів. Наше лексикографічне дослідження ми обмежимо переважно репрезентацією таких лексико-семантичних груп найменувань, як «сільськогосподарські культури та їх частини», «сорти сільськогосподарських рослин», «хвороби і шкідники сільськогосподарських рослин», «різні періоди росту й досягання культивованих рослин», «сільськогосподарські роботи», «агенти (виконувачі сільськогосподарських робіт)», «сільськогосподарські знаряддя», «господарські приміщення». Основу словника становитиме фактаж зі 185 населених пунктів Харківщини, а також окремі лексеми, безпосередньо пов'язані з сільським господарством, вилучені з підготовлених А. А. Сагаровським «Матеріалів до Діалектного словника Центральної Слобожанщини (Харківщини)», напроти яких у дужках будемо зазначати (МДСС(Х)).

Реєстрове слово набиратимемо жирним великим шрифтом, потім будемо подавати його спрощену фонетичну транскрипцію, у якій не будемо, наприклад, подавати різних часткових наближень голосних, але фонетичні, словотвірні та морфологічні варіанти будемо фіксувати й виносити або в окрему словникову статтю, або подавати їх у дужках:

ВІНИК [в'іник] -а, ч. 1. Зв'язаний жмуток віниччя, лозин, гілок для підмітання долівки, підлоги, обмітання чого-небудь. 2. Сорго звичайне (*Sorghum bicolor*), злакова рослина із золотистим суцвіттям, подібна до проса. 3. Суцвіття кукурудзи; ◇ **викида́ (викида́є) віник** – про час появи колоска в кукурудзи.

ГАЗДУР [га́здур] -а, ч. Буйна коноплина, що виросла окремо. **ГАЙДУР** [га́йдур], [га́йдур] -а, ч. Те саме, що **ГАЗДУР**.

Якщо слово матиме подвійне наголошування, то ми будемо відбивати це відразу в реєстровому слові, а потім у транскрибованому записі подаватимемо обидва акцентуаційні варіанти (див. вище **ГА́ЙДУР**). Варіанти постфіксів -ти,

-ть, -ся, -сь відразу через кому будемо фіксувати поряд із реєстровим словом: **ВЕСНУВА́ТЬ (-ТИ)** [вєснүва́т'], [вєснүва́ти] -ую, уєш, *недок.* Виконувати весняні сільськогосподарські роботи. Подаватимемо тільки значення і сполуки спеціальні, тобто такі, які безпосередньо пов'язані з аграрною сферою. Слова, що мають переносні значення, або фразеологічні звороти, в яких слово, що позначає реалію сільського господарства, втратило безпосередній зв'язок з аграрним виробництвом, до реєстру вносити не будемо. Наприклад, **БИЧ** [бич] 1.

Коротка частина ціпа, якою б'ють, вимолочують колоски. 2. Довгий батіг, яким поганяють худобу. Ці значення безпосередньо пов'язані з сільським господарством, а *перен.* Те, що завдає великої шкоди, лиха; ◇ **бич бо=жий** – про стихійне лихо, неприємну життєву подію або непосидючу дитину чи дорослу людину, дії якої спричинили шкоду, завдали комусь лиха – не пов'язані з ним, отже, їх не подаємо в словнику.

Будемо, звичайно, наводити й граматичні показники, проте вони потребують ще уточнень. Та й, очевидно, варто продумати, які саме граматичні форми слід подати. Так, наприклад, для іменників І відміни в центральнотрапезанських говірках принциповим може бути закінчення орудного відмінка (-ой, -ою, -ей, -єю), але знову ж таки один із варіантів може бути більш-менш обов'язковим для однієї говірки, а для іншої вже ні. Дієслова теперішнього часу в третій особі однини І і II дієвідмін можуть мати усічені форми, а можуть бути й повними, нестягненими. Інфінітив і той може закінчуватися на -ть, а може на -ти.

Необхідно розробити ще систему стилістичних позначок. Тут теж є певні труднощі. Наприклад, *зменшено-пестливе*. Справа в тому, що, незважаючи на формальні показники (наявність у слові відповідного суфікса), лексема у свідомості мовців може не сприйматися як зменшена чи пестлива назва, а як звичайна (без жодних конотацій). Після граматичних ознак і стилістичних зауваг плануємо подавати значення слова. Щоправда, навіть при тлумаченні значення слова і то трапляються казусні, з точки зору літературної мови, речі. Наприклад, відомий шкідник картоплі колорадський жук може зараховуватися мовцями до хвороб цієї рослини. До кожного слова плануємо подати паспортизацію (вказати в дужках ареал поширення чи джерело фіксації відповідного сільськогосподарського номена). Оскільки ми будемо вносити до реєстру й літературні слова, що теж функціонують у говірці, то, очевидно, зважаючи на обов'язковість дотримання норм, не дуже коректно до таких слів буде подавати ареал поширення.

Загалом матеріал словника становитимуть: 1) назви, безпосередньо пов'язані з аграрною сферою, що, по суті, є термінами, наприклад, *антракно́з, аскохито́з, бактеріо́з, б'юкер*; 2) слова з інших сфер використання, які набули сільськогосподарського значення: *барлі́г, ві́ник, в'у́хо, голі́вка, шл'я́пка*; 3) лексиколізовані сполуки, словосполучення й фразеологізовані звороти з відповідними компонентами й значеннями: *безо́ста (безостюко́ва) пше́ниця, бит' р'я́дки, веду́ща части́на, викида́ (викида́є) шл'я́пку, ви́хід у тру́бку, ві́ничне про́со, воско́ва (во́скова) спі́лість (сп'є́лость, сті́глість, зрі́лість), гарбузо́ві каба́чки, горо́хова му́ха, злу́щувати (злу́щити) сте́рн'у́. Ми*

не ставимо перед собою завдання подати всі можливі значення слова, внесеного до реєстру словника. Якщо слово багатозначне, то насамперед ми намагатимемося фіксувати те його значення, що безпосередньо пов'язане з сільським господарством. Дещо подібний підхід до репрезентації фактажу, пов'язаного з певною галуззю народного життя, маємо й у словнику О. М. Вікторіної [5].

Нами підготовлений поки що чорновий варіант словника, який містить сільськогосподарські найменування Центральної Слобожанщини переважно на літери А-Г. Зауважимо, що укладання словників різного типу завжди було, є і буде одним із найважливіших практичних завдань мовознавчої науки. Не останню роль у зв'язку з такою практичною спрямованістю лінгвістики відіграє, звичайно, й діалектне словникарство, бо регіональні (діалектні) словники можуть фіксувати, а отже й зберігати вже втрачені літературною мовою елементи живого мовлення, які збагачують національний духовний потенціал, загальний культурний фонд народу, відображають витоки

національної самосвідомості українського селянина, а відповідно й фрагменти мовної картини українського світу, бо, як слушно зауважує О. І. Бондар, діалектні лексикографічні праці – «це акумулятори національної пам'яті народу і надійний бар'єр на шляху втрати національних духовних цінностей» [4, с. 6].

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо в укладанні повноцінного словника сільськогосподарських найменувань Центральної Слобожанщини (Харківщини), який репрезентує один із першорядних фрагментів мовної картини світу, оскільки аграрна сфера (відповідно й лексика, що її обслуговує) є однією з найактуальніших для людини та надзвичайно важлива для її життєдіяльності. Крім того, фактаж цієї лексикографічної роботи певною мірою може увійти до праць загальнонаціонального масштабу – словників, лінгвістичних атласів тощо, а сам словник послужити стимулом для створення аналогічних лексикографічних розробок, присвячених іншим тематичним групам лексики української мови.

Література

1. Авдеева М. Т. Словарь украинских говоров Воронежской области: в 2 т. Воронеж: Изд.-полигр. центр Воронеж. гос. ун-та, 2008. Т. 1: А–М. 228 с.; Т. 2: Н–Я. 307 с.
2. Асаула М. Словник дитячого мовлення Центральної Слобожанщини (Харківщин). Харків: ХІФТ, 2011. 212 с.
3. Бабичева Е. Л. Земледельческая лексика Черниговско-Сумского Полесья (Опыт лексико-семантической классификации): монография. Сумы: Издатель Кочубей Н. В., 2011. 240 с.
4. Бондар О. І. Українське діалектне словникарство початку ХХІ століття//Вісн. Одес. нац. ун-ту. Серія: Філологія. Т. 17, вип. 4. 2012. С. 5–17.
5. Вікторіна О. М. Словник лексики та фразеології народної медицини й лікувальної магії Кіровоградщини/відп. ред. В. В. Лучик. Кіровоград: Центр.-Укр. вид-во, 2006. 436 с.
6. Глуховцева К. Д., Глуховцева І. Я. Словник варіантно-синонімічних груп прислів'їв та приказок українських східнослобожанських говірок. Старобільськ: ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2015. 189 с.
7. Магрицька І. Словник весільної лексики східнослобожанських говірок (Луганська область). Луганськ: Знання, 2003. 172 с.
8. Никончук М. В. Сільськогосподарська лексика правобережного Полісся. Київ: Наук. думка, 1985. 312 с.
9. Сагаровський А. А. Матеріали до Діалектного словника Центральної Слобожанщини (Харківщини). Харків: ОВВ НМЦ ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. Вип. 1. А–Об'яснятьс. 296 с.
10. Сагаровський А. А. Матеріали до Діалектного словника Центральної Слобожанщини (Харківщини). Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. Вип. 2. Оварійка–Ящурячий 312 с.
11. Сагаровський А. А. Матеріали до фразеологічного словника Центральної Слобожанщини (Харківщини). Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. 228 с.
12. Сікорська З. С., Шевцова В. О., Шугова Л. І. Словник діалектної лексики Луганщини. Київ: Шлях, 2002. 224 с.
13. Словник українських східнослобожанських говірок/К. Глуховцева, В. Леснова, І. Ніколаєнко, Т. Терновська, В. Ужченко. Луганськ: Б. в., 2002. 233 с.
14. Ужченко В. Д. Фразеологічний словник східнослобожанських і степових говірок Донбасу. Луганськ: Б. в., 1997. 143 с.
15. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологічний словник східнослобожанських і степових говірок Донбасу. Вид. 6-е, доп. й переробл. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2013. 552 с.

References

1. Avdeeva, M. T. (2008) Slovar ukrainskikh govorov Voronezhskoi oblasti [Dictionary of Ukrainian dialects of Voronezh region]. (Vols. 1-2). Voronezh: Izd.-polihr. tsentr VoronezhSU [in Russian].
2. Asaula, M. (2011) Slovnyk dytiachoho movlennia Tsentralnoi Slobozhanshchyny [Children's Broadcasting Dictionary of Central Slobozhanshchyna]. Kharkiv: KhIFT [in Ukrainian].
3. Babicheva, E. L. (2011) Zemledelcheskaya leksika Chernihovsko-Sumskoho Polesia (Opyt leksiko-semantichekoj klasifikatsii) [Agricultural vocabulary of Chernihiv-Sumy Polissya (Experience of lexico-semantic classification)]. Sumi: Izdatel Kochubei [in Russian].
4. Bondar, O. I. (2012) Ukrainske dialektne slovnykarstvo pochatku XXI stolittia [Ukrainian dialectology dictionary beginning of the XXI century] Bulletin of the Odessa National University: Philology Series, Vol 17., issue 4, 5–17 [in Ukrainian].
5. Viktorina, O. M. (2006) Slovnyk leksyky ta frazeolohii narodnoi medytsyny i likuvalnoi mahii Kirovohradshchyny [Dictionary of vocabulary and phraseology of folk medicine and therapeutic magic of Kirovograd region]. Kirovohrad: Tsent.-Ukr. vyd-vo [in Ukrainian].
6. Hlukhovtseva, K. D. (2015) Slovnyk variantno-synonimiinykh hrup prysliviyiv ta prykazok ukrayinskykh skhidnoslobozhanskykh hovirok [Dictionary of variants-synonymous groups of proverbs and tales of Ukrainian dialects of Eastern Slobozhanshchyna]. Starobilsk: DZ «LNU im. Tarasa Shevchenka» [in Ukrainian].
7. Mahrytska, I. (2003) Slovnyk vesilnoi leksyky skhidnoslobozhanskykh hovirok (Luhanska oblast) [Dictionary of the Wedding Vocabulary of the Eastern Slobozhanshchyna Dialects (Luhansk region)]. Luhansk: Znannia [in Ukrainian].
8. Nykonchuk, M. V. (1985) Silskohospodarska leksika pravoberezhoho Polissia [Agricultural vocabulary of the right-bank Polissya]. Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].
9. Saharovskiy, A. A. (2011) Materialy do Dialektnoho slovnyka Tsentralnoi Slobozhanshchy (Kharkivshchyny) [Materials for the Dialect Dictionary of Central Slobozhanshchyna (Kharkiv region)]. (issue 1.). Kharkiv: KHNU im. V. N. Karazina [in Ukrainian].
10. Saharovskiy, A. A. (2013) Materialy do Dialektnoho slovnyka Tsentralnoi Slobozhanshchy (Kharkivshchyny) [Materials for the Dialect Dictionary of Central Slobozhanshchyna (Kharkiv region)]. (issue 2.). Kharkiv: KHNU im. V. N. Karazina [in Ukrainian].
11. Saharovskiy, A. A. (2015) Materialy do frazeolohichnoho slovnyka Tsentralnoi Slobozhanshchy (Kharkivshchyny). [Materials to the phraseological dictionary of the Central Slobozhanshchyna (Kharkiv region). Kharkiv: KHNU im. V. N. Karazina [in Ukrainian].
12. Sikorska, Z. S., Shevtsova, V. O., Shutova, L. I. (2002) Slovnyk dialektnoi leksyky Luhanshchyny [Dictionary of dialect vocabulary of Lugansk region. Luhansk: Shlakh [in Ukrainian].
13. Glukhovtseva, K. D., Liesnova, V. V., Nikolaienko, I. O., Ternavska, T. P., Uzhchenko, V. D. (2002) Slovnyk ukrainskyrh skhidnoslobozhanskykh hovirok [Dictionary of Ukrainian dialects of the Eastern Slobozhanshchyna]. Luhansk [in Ukrainian].
14. Uzhchenko, V. D. (1997) Frazeolohichyi slovnyk skhidnoslobozhanskykh i stepovykh hovirok Donbasu [Phraseological dictionary of the Eastern Slobozhanshchyna and steppe dialects of the Donbas]. Luhansk [in Ukrainian].
15. Uzhchenko, V. D., Uzhchenko, D. V. (2013) Frazeolohichyi slovnyk skhidnoslobozhanskykh i stepovykh hovirok Donbasu [Phraseological dictionary of the Eastern Slobozhanshchyna and steppe dialects of the Donbas]. Luhansk: Vyd-vo DZ «LNU im. Tarasa Shevchenka» [in Ukrainian].

Сердега Руслан Леонідович, кандидат філологічних наук, доцент, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна); e-mail: ruslan.serdega@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0001-7064-4547>.

Сердега Руслан Леонидович, кандидат филологических наук, доцент, Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина (площадь Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина); e-mail: ruslan.serdega@ukr.net; orcid: <https://orcid.org/0000-0001-7064-4547>.

Serdega Ruslan, PhD in Philology, Associate Professor, Karazin Kharkiv National University (Svobody Sq., 4, Kharkiv, 61022, Ukraine), e-mail: ruslan.serdega@ukr.net; orcid: <https://orcid.org/0000-0001-7064-4547>.